

Hembygdsrörelsen växer fram

Intresset för den folkliga kulturen tog fart under slutet av 1700-talet, som en följd av romantikens vurm för den ursprungliga folkkulturen. Som ex. skulle Adeln Frälset, herrgårdsfolket ut i naturen och bo som allmogen. Speciella hus uppfördes och man klädde sig som bönder, men det sägs att man åt på Mariebergs porslin. Ex så åkte herrskapsfolket från Hargs herrgård till Fagerön eller Slätön, och levde allmogeliv några dagar.

I Sverige blev på 1800 talet Enköpingsbon Arvid August Afzelius en ledande gestalt. Han verkade i Enköping som Kyrkoherde och ligger också begravd där. Afzelius var en av de första och den tidens främste insamlare av svenska folkvisor. Afzelius skrev även själv ballader, bland annat [Näckens polska](#) och [Alundavisan](#), som blev så spridda att de uppfattades som folkvisor. 1814–15 utgav han [Traditioner af Swenska Folk-Dansar](#) och 1814–17 [Svenska folkvisor från forntiden](#) i tre band

Under 1800-talets nationalstatsskapande blev studiet av den folkliga kulturen allt viktigare, och från 1850-talet och framåt skapades föregångarna till dagens läns museer, som senare kom att ersättas av en organiserad statlig dokumentation av folkkulturen i form av friluftsmuseer.

[Skansen](#) i Stockholm och [Kulturen](#) i Lund inspirerade till skapandet av lokala friluftsmuseer och hembygdsgårdar.

Sverige och många andra länder genomgick under samma tid en genomgripande [industrialisering](#), och känslan av att den gamla bygdekulturen snabbt var på väg att försvinna och måste räddas åt eftervärlden var stark hos de flesta av rörelsens grundare.

Intresset för folkkulturen hade till största delen utgått från akademiskt bildade personer som ägnat den folkliga kulturen ett etnografiskt studium, medan de breda folklagren istället ville modernisera sitt levnadssätt.

I takt med att demokratins principer växte sig starkare ökade också intresset av att göra allmogen mer intresserad av sin egen ursprungliga kultur.

Leksands hemslöjd (grundad 1904) och Dalarnas hembygdsförbund, som grundades på initiativ av [Gustaf Ankarcrona](#) är exempel på detta.

Gustaf Ankarcrona ansåg att hemslöjden borde ses i sitt äldre sammanhang och att den hörde ihop med miljön, varför han ansåg att varje socken borde skapa en [Gammelgård](#). Ankarcronas eget bidrag blev [hembygdsgården](#) Holen i [Tällberg](#) som han köpte 1908. Han köpte ett antal äldre byggnader som transporterades till Holen där de återuppbyggdes var startskottet för en rörelse som åren efter [unionsupplösningen](#) 1905 mycket snabbt spred sig runt hela Sverige.

Artur Hazelius är känd för att ha grundat Nordiska museet och Skansen. En av de viktigaste delarna i hans uppfostran var att Artur Hazelius skulle få kännedom om hela landet, varför han under barndomen ofta fick resa till släktingar och bo hos bekanta runt om i Sverige. Hazelius skaffade sig sålunda tidigt stor kunskap om bland annat svenska [folkdräkter](#), och skaffade sig expertisen och kunnandet att sovra bland ting och föremål från landet när han gjorde uppköp och startade den samling av allmogeföremål som skulle komma att utgöra grunden för hans museum och Skansen

Hazelius var även en av grundarna till [Svenska Folkdansens Vänner](#), en förening som instiftades 1893 med syftet att vårda kulturarvet kring folkdans, folkmusik och folkdräkter. Föreningens dräktsamling är idag en av de större privata i landet.

Den Uppländska hembygdsrörelsen har också en lång historia som börjar med bildandet av Upplands fornminnesförening 1869. Föreningen bestod av enskilda medlemmar som i första hand intresserade sig för Upplands förhistoria, utforskandet och vården av landskapets fornminnen. Idag sammanslaget med upplands hembygdsförbund. I början av 1900-talet bildades de första hembygdsföreningarna som i de flesta fall verkade för att slå vakt om bondesamhällets kulturarv i form av äldre byggnader och föremål från bygden. Så även här hos Frösåkers hembygdsförening.

I Östhammars kommun finns idag flera hembygdsföreningar, närmare bestämt 11 varav de flesta tillkommit på senare tid. 1925 då förening bildades var Frösåkers hembygdsförening den enda förening i kommunen

Ett på senare år aktivt arkivsökande efter bilder och kort på släktingar av tidigare boende på gårdar som idag används som sommarbostad varit grund för bildandet av flera nya föreningar Detta kan man spåra i dessa föreningarnas skrifter och publikationer.

Frösåkers hembygdsförening

Vi firar här idag vår förenings 90 årsdag, tänk så många engagerade personer som är grunden till denna fantastiska förening och som mödosamt skapat denna fantastiska hembygdsgård och museum.

Dagen till ära har vi i styrelsen tagit fram en jubileumsskrift som belyser Frösåkers Hembygdsförenings historia och som varje deltagare här idag får som present.

Notera att ni som är medlemmar antecknar er på listan i köket så vi inte behöver delge er två gånger.

En Reflektion över vår förenings historia måste innehålla medvetenheten om den spänning och kamp om initiativet som under många år fanns, då mellan IOGTs verksamhet på Krutudden och senare Gammelhus och vår föreningen här på detta område. Att två grupper delade intresset för folkkulturen måste anses som extra ordinärt och föranleder i än större grad vördnad inför vad som våra företrädare här åstadkommit under de 90 åren.

Hur började och startades då vår förening

1:a dec 1924 kallade Handlaren Tor Schram till ett möte

§ 3.

Till ordf. i föreningen valdes enhälligt herr Tor Schram.

§ 5.

Till styrelseledamöter valdes hrr R. Sundberg, Rudolf Andersson, D. Blomquist och Gust. Holmertz, samt till suppleanter hrr J. S. Andersson, J. Vahlborg och E. Nygren.

§ 6.

Beslutades att uppdraga åt styrelsen att utse kommunombud

§ 7.

Till revisorer valdes fröken Signe Jakobson och hr Edv.

Eneström, samt till suppleant fröken Ellen Jansson.

”Då som nu kan vi notera att det var kvinnorna som höll ordning på männen”

§ 8

Beslutades att uppdraga åt styrelsen att hos stadsfullmäktige i Östhammar göra framställning om upplåtande av lämplig tomt i och för uppförande av en hembygdsgård. Som synnerligen lämplig tomt hade interimsstyrelsen föreslagit ett område i västra bergen gränsande till den nyanlagda gatan till epidemisjukhuset och beslutade mötet att denna plats i första hand skulle bevaras.

§ 9.

Styrelsen fick i uppdrag att anskaffa penningar till, samt inköpa gamla tingshuset.

Man må säga att det var snabbt marscherat och imponerade att ha så klart för sig att vad man ville ha sin hembygdsgård. Hur den skulle få sitt första hus det nuvarande museet, den gamla tingsgården från 1835. Föreningen önskar i en skrivelse till Staden och får också bekräftat att **"för all framtid och utan vederlag"** får nyttja markområdet på 7360 m2 där hembygdsgården nu är finns till.

Att uppföra en museibyggnad och få igång verksamheten gick fort och den invigs i Augusti 1926 och då har man Invignings Fäst, fest med Ä

Medlemskåren blir snart ganska omfattande, flera löser tidigt ständigt medlemskap. 1929 är antalet medlemmar 81, idag är vi 270 medlemmar och tillströmningen av nya medlemmar har fortsatt de senaste åren.

Flera hus utöver muséet från staden, som förändras med bräddade gator och nya hus, ställs nu upp på området och föreningen har i dag 9 hus av kulturhistoriskt värde och en ny uppförd förvarings och verkstadsbod, Börgeboden.

Föreningen äger också och förvaltar ett mycket fint Båtsmanstorp.

De hus ni ser här på området är från olika tidsåldrar och datum.

Åren 1925-26 ställs Tingshuset upp och utgör allt sedan dess vårt huvudmuseum

År 1925 kommer Spinnrocks Svarvarens Holms verkstad från tomten i hörnet vid missionskyrkan Snickar- och Svarvargatan. Verkstaden med

intakt interiör och verktygsuppsättning är skänkt av missionsförsamlingen och verktygen av Tor Schram

Notera att här i " [flitens lilla tempel](#)" har fyra generationer haft sin verksamhet och utkomst. I många hem runt om i bygden finns spinnrockar med Holms märke. Självt har jag vid besök hos min frus släkting i Almunge fått syn på en Holm spinnrock.

1938 kommer **Slätöboden** hit, en 1700 tals bod, och ställs upp på en fin stengrund. Den undkom därmed att bli ved i Stockholm genom att Friherren Beckfris på Harg Bruk skänkte den till föreningen.

"I denna bod har en släkting till mig varit piga 1860, även så Gunnar Frisells mormor.

1953 Utökades samlingen med **Bilsta boden** som är en 1600 tals insaltnings bod från Ekeby socken. Hela boden med inventarier skänktes och iordningsställdes av Gustav Adolf Jansson "Bilsta Jansson" själv.

1953 kom och som gåva av Stockholms omnibuss AB Garvare **Lorentz Didriksson Gamla Loftbod** som var en del av den omfattande garveri verksamheten som bedrevs på bakom nuvarande Rådhusorget.

1965 flyttades från nuvarande kvarteret Garvaren. Garvarmästare Ahlberg bostad här på hembygdsgården kallad **Garvaregården**. På tomten i kvarteret garvaren planerades och uppfördes flerfamiljshus där bl.a. vice ordförande bott som nygift.

1969 då ICA:s varuhall skulle byggas och sedan kommunhuset, flyttades **Skomakarestugan** där skomakaren Erik Jansson med fru Teresia bodde långt in på 1960 talet

I skomakarestugans uthus är Östhammars tidnings första press från 1869 inhyst och boden har namnet **Tidningsboden**. Pressen har iordningställts under sakkunnig ledning av Bilsta Jansson

1985 flyttades från ICA parkerings närhet Löflingska gården som idag är föreningens möteslokal och arkiv. Namnet kommer från familjen Löfling som bebodde huset på 1900 talet

Båtsmanstorp Rote 100 i Roslagen 4 kompani

Värblingsö Marka båtsmanstorp Marka 4:5 är ett av Upplands bäst bevarade båtsmanstorp

Torpet är i dag rustat med stöd av statliga medel och är i mycket gott skick. Medlemmarnas insats för att nå detta resultat har varit omfattande. Föreningen är stolt över att kunna visa upp ett nära nog intakt båtsmanstorp.

Torpet och Marken är gåva av rote bönderna

Samlingarna är omfattande och jag vill inte här räkna upp vad som finns att bese, men rekommenderar er att besöka oss vid våra visningstillfällen och då det bereds möjlighet att få ta del av våra omfattande samlingar.

Bemärkta Personer i föreningen

Vår grundare Tor Schram kan inte nog hyllas. Genom Tors mångåriga engagemang och omfattande insatser och gåvor kan vi nog säga att det mesta vi ser här omkring oss är frukter av honom.

Tillsammans med Tor kom stadsborgmästaren David Blomqvist, rådmannen Reinhold Sundberg, stadskamreren Sigurd S Johansson, Gårdsägaren Karl G Blomgren och Urmakaren Gustav Holmertz tidigt att forma inriktning för verksamheten och som det står ännu idag i stadgan att föreningen skall

§ 1 " bevara och sammanföra ett helt allt som kan anses lämpligt belysa Frösåkersbygdens eller provinsens historia och utveckling genom tiderna "

§ 2 sprida kännedom om ortens fasta fornminnen samt vård av dessa att de icke genom oförstånd eller liknöjdhet må förstöras

Ett särskilt omnämnande skall ges till Kamrer Claes Schram som personligen bidrog till högkvalitativa årsböcker under 1929-33 och generöst bidrog till föreningen utveckling

Andra personer som i senare tid gjort mycket är Bankkamrer Ingvar Lövgren som ordf. under en tioårig period.

Sist vill jag Nämna Ingrid Schram som för oss yngre personifierar Frösåkers hembygdsförening. Hennes känsla och omsorg för föreningen visste inga gränser.

Jag har personligen haft lyckan att få höra henne berätta om Sockerlotta och hennes sockergodis formar, oslagbart och helt underbart.

Nu gläds vi alla tillsammans att vi har en livaktig förening med många duktiga och arbetsvilliga medlemmar, grunden för vår förenings framtid.

Jag vill nu avsluta med att vi tillsammans hurrar för vår Hembygdsföreningen som fyller 90 år.

Ett fyrfaldigt leve för Frösåkers hembygdsförening den Leve. Hurra, hurra, hurra, hurra.